

REGISTERBLAD

Namn och datum: Åsa Löf (990119), Mattias Jansson (981023), Karin Ek (981027)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I STOCKHOLMS LÄN

Områdesnummer och namn:

NRO01015 ANGARNSSJÖÄNGEN – VADADALEN

Kommun: Vallentuna (0115)

Kartblad: 11I SO

Area: Ca. 1 710 ha, varav 1 680 ha land och 30 ha vatten

Naturgeografisk region: 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 60 Åkerströmmen

Agrara kulturlandskapsregioner: Mälardalens odlingsbygder

Landskapsformer: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Odlingslandskap	Tidvis översvämmad mark	Fuktäng	Fauna
		Strandäng	Fauna
		Mad vid vattendrag	Fauna
	Bevuxen sjö	Fauna	
	Naturbetesmark	Öppen hagmark	Flora

Värdeomdöme: Området är ett framstående exempel på en av Mälarens centralbygder med ett representativt jordbrukslandskap av lång kontinuitet, uppbyggt kring ensamgårdar, byar och mindre herrgårdar. Dalgången från Helgösjön i norr, till Angarnssjöängen i söder, hyser länets största, periodiskt översvämmade, hävdade marker. Området med sina stora sötvattensstrandängar och madmarker är av största värde för fåglar som änder, vadare, tättingar och rovfåglar. Angarnssjöängen är en sänkt slättsjö med stora strandängar. Den är en av länets värdefullaste fågelsjöar och har sitt främsta värde som rastområde för fågellivet, men värdet som häckningslokal är också stort. Våtmarkerna längs Helgöån utgörs delvis av betad mad och fuktäng. Fågellivet är rikt även i sjöns omgivning med bl.a. ortolansparv.

Naturbetesmarker finns kring Angarnssjöängen, Hacksta, Skesta hage, Vada sjökullar och Stora Benhamra. De öppna hagmarkerna hyser en värdefull hävdgynnad flora. Här finns art- och individrika växtsamhällen, bland annat stagghed med arter som backsippa, låsbräken, vildlin, kattfot, ängstarr och knutnarv.

Huvudkriterier: A, C, D

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, utsläpp från avloppsanläggningar, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, invallning och torvtäkt.

Säkerställande: Angarnssjöängen (södra delen av området) har avsatts som naturreservat (1982-12-20). Skötselplan fastställdes samma datum. Sjöängen är fågelskyddsområde med periodvis tillträdesförbud. Angarnssjöängen och Vada sjökullar är anmälda som Natura 2000-områden.

Områdets huvuddrag

ANGARNSSJÖÄNGEN

Angarnssjöängen, som ligger omedelbart väster om Angarns kyrka, är en sänkt, f d slättsjö, som till största delen är igenvuxen med starr och vass. Den omges i huvudsak av åker och betesmarker men även skogsklädda bergshöjder finns runt sjön. 1992 gjordes en omfattande restaureringsarbeten i syfte att gynna fågellivet. Restaureringen innefattade bearbetning av igenväxningsvegetation, ändrad vattenregim samt återupptaget bete. Efter restaureringen har positiva förändringar i fågelfaunan konstaterats.

Sjöängen betraktas som en av länets främsta fågelsjöar. Sin största betydelse för fågellivet har området som rastlokal för änder, vadare, tättingar och rovfåglar. Under vårens högvatten uppehåller sig ett stort antal änder, doppingar, knölsvanar och under senare år även kanadagäss och sångsvanar i sjön. Sjöängens värde som häckningslokal är också stort. Till områdets häckfåglar hör rördrom, sångsvan, kricka, skedand, brunand, brun kärnhök, småfläckig sumphöna, rörhöna, mindre strandpipare, rödbena, tofsvipa och gulärla. Flera av dessa har stora populationer. Därtill skall också nämnas en skrattmåskoloni med upp till ca 1 000 par. Sjöängen och en stor del av de omgivande betesmarkerna betas. Sjöns omgivningar är också rika fågelmarker, med arter som ortolansparv, törnskata och hämpling.

Landskapet kring Angarnssjöängen är småbrutet och växlar mellan odlad jord, skog och hagmarker, varav flera har en rik hävdgynnad flora. Vid Hacksta och Skesta hage finns exempelvis fina hagmarker med arter som låsbråken, darrgräs, backtimjan och kattfot. Sydväst om sjöängen, vid Klosterbacken, växer backsippa. I området förekommer också den mer sällsynta arten kåltistel. Omgivningarna kring sjöängen utgörs av en mycket gammal kulturbygd, något som de talrika fornlämningarna vittnar om. Som exempel kan nämnas hällristningen vid Örsta.

Området är värdefullt även för det rörliga friluftslivet. Roslagsleden passerar genom området.

HELGÖSJÖN – VADADALEN

Helgösjön avvattnas via Helgöån och Husåån ner mot Garnsviken genom Vadadalen. Sjön hade tidigare stora öppna vattenytor men är nu utdikad. Under vikingatiden ingick dalgången i den viktiga vattenleden genom Uppland, Långhundraleden. De låglänta sankpartierna kring sjön och Helgöån omges av blandskog och sammanhängande hagmarker, som betas. Vid Vada kyrka ligger Sjökuallarna som består av ett stort gravfält och tre kungs- och storbögar. Sjökuallarna har förutom kulturhistoriska värden, även botaniska värden. På kullarna växer bland annat backsippa, fältgentiana, darrgräs, backnejlika, fältmalört och spetsvaxskivling. Torrängsflora finns också på grusåsen nordost om kyrkan.

Både Helgösjön med omgivningarna och Vadadalen har ett stort värde för framför allt rastande, men också häckande fåglar. När våtmarkerna översvämmas under våren och ibland under hösten, besöks markerna av stora mängder rastande änder och vadare. Bland häckande fågelarter märks främst gulärta, hornuggla, enkelbeckasin, tofsvipa och ängspiplärka. I vassarna häckar andra sångare, t.ex. gräshoppsångare. Sparvuggla kan höras i skogarna kring Helgösjön och i talldungarna längs Vadadalen häckar regelbundet hornuggla. Även nattskärran har ett starkt fäste i angränsande barrskogsområde.

Vid Stora Benhamra finns öppna hagmarker av högsta värde, som utmärks av mager stagghed med tätbetade tuvor av backtimjan och ljung. Här påträffas bl.a. sandmaskros, låsbräken, backsippa, knägräs, stagg, vildlin, ängsskallra och ormrot. Större delen av Vadadalen är välhävdat genom bete.

Anmärkningar: Området ingår i Länsstyrelsens naturvårdsprogram (objektnr. 15.08 och 15.03). Det ingår även i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objektnummer 15.09) och nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objektnummer AB1501, 15-003A, 15-006, 15-014 och 15-115). Delar av området ingår i våtmarksinventeringen (objektnr. 11I1G04 och 11I2H02). Området berörs av riksintresse för kulturminnesvärden nr. K AB 77, Vada – Angarnssjöängen – Össeby-Garn.

Referenser

Angarnsgruppen, 1969-1987: Meddelande nr 1-19, årsrapporter. Utgivna av Angarnsgruppen, Stockholm.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1975: Sänkta och utdikade sjöar i Stockholms län. En inventering utförd av Örjan Asplund. Planeringsavdelningen/naturvårdsenheten 1975:02 Reviderad 1997.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1982: Skötselplan för naturreservatet Angarnssjöängen. Naturvårdsenheten.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1983: Naturvårdsprogram för Stockholms län, del 1. skyddsvärda områden för naturvård och friluftsliv. Naturvårdsenheten, Stockholm

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1986: Skyddad natur i Stockholms län, Stockholm

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993, Åkerströmmen. Vattenkvalitet och närsalttransporter i ån. Rapport nr 1993:10

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län del 1 - Natur- och Kulturmiljöer. Länsstyrelsen. Stockholm.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län, del 2 - Äng och Hage. Länsstyrelsen. Stockholm.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993: Ängar och hagar. Rapport nr 1993:18.

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissupplaga).

Länsstyrelsen i Stockholms län, 1997: Våtmarksinventering i *Stockholms län*. Stockholm.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Statens naturvårdsverk, 1976: Områden av riksintresse för friluftsliv och naturvård, PM 726, Fysisk riksplanering.

Strid T, 1996: Fågelliv. Länsstyrelsen i Stockholms län.